

AFAM

AFRİKA ARAŞTIRMACILARI DERNEĞİ

Association of Researchers on Africa

جمعية الباحثين حول إفريقيا

ULUSLARARASI AFRİKA'DA İSLAMİYET:
DÜNÜ, BUGÜNÜ, YARINI SEMPOZYUMU
- SONUÇ BİLDİRGESİ -

24.04.2017

İslâmî İlimler Araştırma Vakfı (İSAV), İstanbul Medeniyet Üniversitesi ve Afrika Araştırmacıları Derneği (AFAM)'nin birlikte düzenledikleri “Afrika’da İslamiyet: Dünü, Bugünü, Yarını” başlıklı Milletlerarası İlmî Toplantı 22-23 Nisan 2017 günlerinde İstanbul Topkapı Otelinde başarıyla gerçekleştirilmiştir.

1969 yılındaki kuruluşundan bugüne kadar onlarca milli ve milletlerarası ilmî toplantılara ev sahipliği yapan İslâmî İlimler Araştırma Vakfı bu defa son yıllarda dünya gündeminde sıkça yer alan Afrika’da İslamiyet konusunu Milletlerarası İlmî Toplantısı için gündem olarak belirledi. Bu kıtada İslam’ın yayılışı, Osmanlı Devleti ile 400 yıl süren yakın münasebetleri, halen tüm İslam dünyasının Asya’dan sonra en kalabalık Müslüman nüfusunu barındıran kıta olması dolayısıyla gelecekte de oynayacağı etkinliği özellikle ilmî çevrelerde merak edilmektedir. Bu sempozyum vesilesiyle Afrika’nın farklı ülkelerinden gelen tebliğciler tarafından bu konu, tartışmalı ilmi toplantı konseptinde ele alınmıştır.

Sömürgecilik öncesi dönemde kıta yerlisi devletlerin tamamına yakını Müslümanlar tarafından idare ediliyorlardı. Osmanlı Devleti 16. yüzyılın başında kıtanın kuzeyi ve doğusunda Avrupalıların ilk sömürgeci hamlelerini durdurdu.

Ardından buraları doğrudan idare etmeye başladı. **Mısır, Trablusgarp (Libya), Tunus, Cezayir ve Habeş** isimli 5 ayrı eyaleti ile 30 milyon km²'lik neredeyse üçte birini kaplayan alanını idare etmesi;

Fas, Mali, Func (Sudan), Zengibar (Tanzanya), Kânim-Bornu (Çad-Nijerya) ve Harar (Etiyopya) gibi Müslümanların kurduğu kendi yerel idareleri ile dostane ilişkileri geliştirmesi;

Güney Afrika, Madagaskar, Moritus ve Mozambik gibi Müslümanların azınlık olarak yaşadıkları yerlerdeki dindaşları ile kurduğu irtibatları henüz aydınlatılmış değildir. Bu açıdan gerçekleştirilen uluslararası sempozyum aracılığıyla farklı bir perspektifle **Afrika'nın gerçek sahipleri tarafından** bu kadim birliktelik gün yüzüne çıkarılmıştır.

Avrupalıların Papalık öncülüğünde Katolikler adına, Protestan ve diğer kilise çevrelerinin de dahil olmasıyla tüm misyonerlik faaliyetleri sömürgecilik öncesi adeta kıtaya abanmış ve halen devam eden yoğun çalışmaları ile bir anda Hristiyanlığın en etkin alanları arasına dahil edilmiş ve etmeye de devam etmektedir.

Bir taraftan din üzerinden sömürgeci yayılma, diğer taraftan Selefilik adı altındaki yeni yıkıcı akımların kıtada giderek taraftar bulması, İran'ın Şiiliğe yeni alan açmak için Afrika'yı seçmesi buradaki Müslümanlığının bugünü kadar yarımını da yakından ilgilendirmektedir. 700 milyondan fazla Müslümanın yaşadığı kıtada üç beş terör örgütünün çoğu yabancı devletlerin kontrolündeki silahlı ve kimi zaman katliama varan girişimlerinin arkasında yatan temel sebepler yeni sömürgecilerin müdahalelerine zemin hazırlamaktır. İslam adına yaptıklarını iddia ettikleri vahşet ile en çok zararı da Müslümanlara verdikleri davranışları hiçbir şekilde tasvip edilmemektedir.

Bugün Afrika Müslümanlığı yalnız değil, bilakis büyük bir güçtür. İslam İşbirliği Teşkilatı'nın 57 üye ülkesinden 27'si

Afrika'dadır. BM'de de en güçlü grubu 54 üyesi ile Afrika kıtası oluşturmaktadır. 2005'ten beri ise Türkiye'nin Afrika ile ilişkileri yeni bir sürece girmiş ve hızla ilerlemektedir.

Afrika'da İslamiyet Milletlerarası İlmî Toplantısı'nın Açılış Oturumu'na İSAV Başkanı Prof. Dr. Ali ÖZEK, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. M. İhsan KARAMAN, Afrika Araştırmacıları Derneği Başkanı ve Sempozyum Koordinatörü E. Büyükelçi Prof. Dr. Ahmet KAVAS ve Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ'i temsilen Doç. Dr. Enver ARPA katılmışlardır. Afrika'da İslamiyet'in yayılması, başlangıçtan itibaren kurulan Müslüman devletler, Osmanlı Devleti'nin bu kıtadaki ilişkileri, günümüz Müslüman toplumlar ve bunların gelecekları için şimdiden yapılan çalışmalar açılış ile birlikte toplam **10 ayrı oturumda** ele alınmıştır. Katılımcıların çoğunluğunu Afrikalı akademisyenler ve Müslüman toplum temsilcileri oluştururken Türkiye, Avrupa ile ABD'den gelecek akademisyenlerle birlikte toplam **36 katılımcı** tebliğ sunmuşlardır. İSAV'ın AFAM ve İstanbul Medeniyet Üniversitesi ile düzenlediği bu uluslararası sempozyum, ülkemizde Afrika'ya ilgi duyan akademisyenler ve Türkiye'de okuyan Afrikalı lisans ve lisansüstü öğrenciler tarafından yoğun ilgiyle takip edilmiş ve 300'ün üzerinde dinleyici tarafından takip edilmiştir. Dinleyiciler arasında STK temsilcilerinin yanı sıra ulusal ve uluslararası basın mensuplarının fazlalığı konuya verdikleri önemi göstermektedir. Bu bağlamda başarıyla gerçekleştirilen uluslararası sempozyumdan çıkan **sonuç bildirgesi** şu şekildedir:

1. İcra edilen uluslararası sempozyumun, bilimsel ve akademik bir hüviyeti olup ilmi çalışmalara katkı sağladığı gibi Türkiye ile Afrika ülkelerinin ilişkilerinin güçlendirilmesine vesile olmuştur.

2. Her yıl bu ve benzeri bilimsel toplantıların karşılıklı olarak hem Türkiye’de hem de Afrika’nın farklı ülkelerinde düzenlenmesini temenni ve tavsiye ediyoruz.
3. Her iki ülke nezdinden tespit edilecek daimi bir bilim kurulu oluşturularak, gelecek yıllarda icra edilecek uluslararası nitelikteki sempozyumlar için güncel konuların ve başlıkların tespit edilmesi gereklidir.
4. Genç akademisyen ve araştırmacılar, kıta Afrika’ındaki ülkelerdeki İslâmiyet’in durumu-gelişimi-geleceği üzerine yapacakları araştırmalarda teşvik edilmeli, tecrübeli akademisyenlerin yanında benzer toplantılara katılmaları ve bu sayede bilgi ve deneyimlerini arttırmaları sağlanmalıdır.
5. Bu uluslararası sempozyumun bildirileri, en geç üç ay içerisinde başta Türkçe olmak üzere Fransızca ve İngilizce gibi farklı dillerde kitaplaştırılmalıdır.
6. Afrika’da İslâmiyet’in yayılışından başlayarak bugüne kadar ulaştığı en uç noktadaki velev ki azınlık olarak yaşasınlar tüm Müslüman toplumları, kanaat önderlerini, İslâm medeniyetlerine katkılarını ihtiva eden mümkünse bir ansiklopedi ve kapsamlı bir kitap çalışmasının hazırlanması, bunların Arapça, İngilizce, Fransızca, Portekizce, İspanyolca ve Türkçe baskılarının yapılması gereklilik arz etmektedir.
7. Afrika’da halen İslâmiyet’in yayılması mevcut İslâmî değerleri yaşatmak için gayret sarf eden öncü şahsiyetlerin tespit edilerek faaliyetlerine katkı sağlanması büyük önem arz etmektedir.
8. Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti’nin Afrika Müslümanlığına katkısının bir kitap halinde yayınlanarak Afrika mahalli dillerine (Svahilice,

Bambaraca, Hevsaca gibi) çevrilerek sahadaki etkinliğimizin artırılması gerekmektedir.

9. Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki dini ilişkilerin tespiti ve tarihinin ortaya konabilmesi için özellikle Afrika'da bulunan mevcut milli arşivlerde yapılacak çalışmalar teşvik edilmelidir.
10. Üniversitelerin İslamî İlimler üzerine araştırma ve incelemelerde bulunan ilgili bölümleri, lisansüstü öğrencilerini siyasi, iktisadi ve dini ilişkilere ışık tutacak Türkçe/Osmanlıca kitapların yanı sıra Arapça eserlerin karşılıklı olarak ilgili dillere çevrilmesi konusundaki teşviklerini arttırmalıdır.
11. Cezayir, Fas, Tunus, Libya ve Mısır gibi tarihi adıyla Mağrib Afrikası hattındaki Osmanlı bekayası bölgeler ile Sahraaltı Afrika ülkeleri ile Türkiye arasındaki siyasi ve iktisadi politikaların yanı sıra dini ilişkilerin güçlendirilmesi için ilgili kurumlar, ikili anlaşmalara zemin hazırlamalıdır.
12. Afrika ülkeleri ile ilgili sahasının uzmanlarından oluşan bir bilim/akademisyen heyetinin kurulması, bunların görüşleri doğrultusunda mevcut ülkelerin kalkınmasına ve dini ilişkilerin güçlenmesine katkı değer katacak alanların belirlenerek, ilgili ve kapasitesi yüksek öğrencilerin ilahiyat fakültelerine yönlendirilmesi sağlanmalıdır.
13. Kritik noktalardaki Afrikalı devlet adamları, akademisyenler ve kanaat önderleri ile temasa geçilerek Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı ile var olan mevcut ilişkilerin tespit edilerek giderek güçlendirilmesi sağlanmalıdır.
14. Afrika'dan lisans ve lisansüstü Türkiye Bursları (YTB) kazanan öğrenciler için farklı formlara sahip Afrika değişim programları (Mesela İbn Battûta Programı, İbn Haldûn Programı, Hasan el-

Merrakûşî, Muhammed eş-Şinkitî gibi) oluşturulmalıdır. Örneğin bursiyer öğrenci, en az yarım dönemini Afrika'nın farklı bir ülkesinde okumak kaydıyla mezun olacağı bir sistem kurulabilir. Bu uygulama, Afrikalı öğrencilerin bilgi ve etkileşim ağını, dünyaya bakışını değiştirerek güçlendirecektir. Zira Afrikalı öğrencilerin çoğu, kendi ülkesinin periferisi hariç Afrika kıtasında yaşanan olaylardan habersiz konumdadır.

15. Fildişi Sahili, Gana, Benin, Togo, Liberya, Sierra Leone ve Komorlar gibi ülkelerdeki öğrencilerin bilhassa ilahiyat alanında okumalarının önü açılmalıdır. Bu ülkelerde Suudi Arabistan ve İran farklı politikalar gütmektedirler. Bu konuda TDV ile işbirliğine gidilerek ilahiyat tercihinde bulunan öğrencilerin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın uhdesine bırakılması büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda Hıristiyanlığın en yoğun etkisini hissettirdiği bilhassa Batı Afrika sahil şeridi ülkeleri ile ilgili ülkelere başvuran öğrencilere verilecek lisans ve lisansüstü burslarda ilahiyat alanına öncelik verilmelidir.

Daha nice başarılı ilmi faaliyetlerde buluşmayı ümit eder, ilginiz için teşekkür ederiz.

Sempozyum Koordinatörü

E. Büyükelçi Prof. Dr. Ahmet KAVAS